

ВПЛИВ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ НА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИ

24.10.16 07:18 | Автор(и) КРАВЧУК ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету (м.Тернопіль) | |

Науково-практична Інтернет-конференція 06.10.2016 - Секція №1

Категорія «правовий менталітет» є достатньо широко розкрита у науковій літературі, на відміну від поняття «правовий простір». Правовий менталітет є фактично різновидом менталітету в цілому, який, як базове поняття, трактується як певна інтегральна характеристика людини, котра живе у конкретній культурі, від чого залежить своєрідність бачення нею навколишнього світу та пояснюється специфіка реагування на нього [1, с. 20].

І.М. Коваль пропонує наступну дефініцію: «правовий менталітет – це вираження глибинних особливостей формування колективного несвідомого; це історично зумовлене, довільне ставлення групи людей до напрямків розвитку законодавчої сфери, виокремлення людиною себе та своєї участі у процесі правозастосування» [2, с. 161]. Однак, таке визначення, з нашої точки зору, занадто обмежене і не відображає повною мірою діяльнісного аспекту існування людини. Адже менталітет - це не спосіб мислення і не оціночно-орієнтаційне поняття, а ставлення до права, яке ця особа діяльнісно виявляє. Крім того, певна обмеженість полягає і у визначенні сфер – законодавчої, правозастосовчої – ставлення до яких, в загальному, презюмується як правовий менталітет.

Більш вдало, аналізуючи ідеї Ф. Грауса, формулює визначення правового менталітету Ю.М. Дмитрієнко, – «це загальна ідейно-світоглядна модель традиційного регулятивного існування, функціонування, становлення та розвитку довготривалих норм будь-якої правосвідомості як типової національної, що створює усталену звичаєву правову поведінку і правові погляди індивідів як правових особистостей у межах традиційних груп суб'єктів правової свідомості та культури» [3].

За Ю.М. Оборотовим, правовий менталітет є глибинним рівнем правосвідомості народу та окремої особистості, що включає свідоме та неусвідомлене сприйняття права [4, с. 98]. В.В.Завальнюк доречно підкреслює у розумінні правового менталітету те, що це відносно стійкі уявлення про правову дійсність та стереотипи правової поведінки, властиві соціальним спільнотам різного рівня й походження [1, с. 21]. Такі тлумачення правового менталітету вважаємо найбільш доцільними. Саме така інтерпретація дозволяє прослідкувати певну спільність і взаємопов'язаність понять «правовий менталітет» і «правовий простір».

Правовий простір людини доречно розглядати як одну із багатьох форм її екзистенції, що є чутливою до її поведінки, та яка визначається сукупністю її прав і обов'язків, інтересів, потреб та домагань, а також свободою та волею у їх здійсненні та задоволенні. Правовий простір постає для людей не просто як деяка умовність, а як необхідність і неминучість життєвого простору [5, с. 29].

У своєму правовому житті, на відміну від життя в інших суспільних формах, особа постає як ініціативний, активний, діяльний суб'єкт, який самовизначається у правовій реальності, ідентифікує себе у правових відносинах з суспільством, з іншими людьми.

Таким чином, індивідуальний правовий простір проявляється у взаємодії людей, діяльності суб'єкта, його правовій поведінці, але обумовлюється він потребами, бажаннями, здібностями, якостями особи. Вимоги, бажання, уподобання, забаганки та потяги має кожна істота, втім лише людина спроможна визначати і встановлювати їх як власні, що залежить тільки від її волі. Через прийняття рішення воля визначає певного індивіда. Завдяки власному рішення людина визначає свою правову реальність, своє правове життя.

Отже, глибинною основою для відображення і правових засад суспільства, і прав самої людини, стрижнем правового простору особи служить певний обсяг домагань. Правові домагання, на переконання В.П. Малахова, є правовою формою інтенції, виявом її актуальності, необхідності, важливості, яка завжди передбачає ускладненість досягнення цілі [6, с. 92].

Більш того, можна припустити, що реальним правовим простором стають також і потенційні домагання. Тоді, в цілому, правовий простір постає як певне поле значимості, зрозумілості, очевидності, визначеності і конкретності якому надає певна сила, яка акумулює всі домагання і перетворює їх у подальшому в певні діяння.

Формування основного обсягу домагань особи, що в подальшому детермінує її правову активність, відбувається поряд з іншими факторами і під впливом правового менталітету, який «включає в себе і правосвідомість, і правове мислення, і правові цінності і правові традиції, ціннісні правові орієнтації та, зрештою, активну правову поведінку» [7, с. 22].

Отже, якщо розглядати простір з діяльнісної точки зору, як доволі прагматичну схему, коли мова йде насамперед про «специфічну раціональність, що втілюється у регулярно повторюваних практиках повсякденного життя» [8, с. 108], то правовий менталітет особи охоплює ті орієнтири, у відповідності до яких особа і діє. Таким чином, правовий менталітет великою мірою детермінує правовий простір.

Список використаних джерел:

1. Завальнюк В.В. Правовий менталітет як підґрунтя антропологізації права / В.В.Завальнюк // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: зб. наук. праць / редкол.: С.В. Ківалов (гол. ред.), В.М. Дрьомін (заст. гол. ред.), Ю.П. Аленін [та ін.]; відп. за вип. В.М. Дрьомін; МОН України, НУ «ОЮА». — Одеса: Юрид. л-ра, 2014. — Т. 14. — С. 19-25.
2. Коваль І.М. Правосвідомість особи як критерій визначення її правового менталітету / І.М. Коваль // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". — 2015. — №825. Серія «Юридичні науки». — С. 155-161.
3. Дмитрієнко Ю.М. Поняття "правова ментальність": ментальні права первинних та ідеологічні права вторинних суб'єктів правової свідомості та культури / Ю.М. Дмитрієнко. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=46431>. — Назва з екрану.
4. Оборотов Ю.М. Традиції й оновлення у правовій сфері: питання теорії (від пізнання до розуміння права). - О.: Юрид. л-ра, 2002. — 280 с.
5. Кравчук В.М. Поняття правового простору: філософсько-правова інтерпретація / В.М.Кравчук // Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. - Випуск 74. — Одеса: Юридична література, 2014. — С. 26-31.
6. Малахов В.П. Концепция философии права: науч. издание / В.П. Малахов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. — 751 с.
7. Коваленко Н.Ю. Співвідношення правової свідомості та правового менталітету / Н.Ю.Коваленко // Порівняльно-аналітичне право. — 2015. - №2. — С. 21-23.
8. Бедаш Ю. Пространство как проблема постметафизической философии / Ю. Бедаш // Топос. Философско-культурологический журнал. — 2009. — № 1 (21). — С. 94-113.